

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 626 22252, el. p. info@am.lt, https://am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Adresatams pagal sąrašą

2024-

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO ĮSAKYMO „DĖL TEISĖKŪROS POVEIKIO APLINKAI IR KLIMATO KAITAI (*EX ANTE*) VERTINIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“ PROJEKTO

Aplinkos ministerija parengė ir teikia derinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo „Dėl Teisėkūros poveikio aplinkai ir klimato kaitai (*ex ante*) vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektą (toliau – Projektas).

2022 m. gruodžio 8 d. priimtas Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (toliau – TPI) Nr. XI-2220 15 straipsnio pakeitimo įstatymas¹ (toliau – TPI pakeitimo įstatymas), kuriuo patikslinta TPI 15 straipsnio 2 dalis, įtvirtinant, kad numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metu būtų nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis ne tik aplinkai, bet ir klimato kaitai. TPI pakeitimo įstatyme numatyta priimti įgyvendinamuosius teisės aktus. 2024 m. sausio 17 d. priimtas TPI įgyvendinantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimas² (toliau – Nutarimas), įsigaliosiantis 2024 m. kovo 1 d., kuriuo numatytas išsamesnis teisėkūros iniciatyvų poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimas, atliekamas vadovaujantis aplinkos ministro patvirtintu Teisėkūros poveikio aplinkai ir klimato kaitai (*ex ante*) vertinimo tvarkos aprašu, teikiamu derinti teisėkūros institucijoms.

Priėmus Projektą, bus nustatyta numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo tvarka, atitinkanti TPI pakeitimo įstatymą, Nutarimo pakeitimą ir praktikoje egzistuojančius numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo iššūkius – poveikio vertinimas aplinkosauginiu ir klimato kaitos požiūriu atliekamas tik teisės akto projekto rengėjo nuožiūra, nesant metodinių rekomendacijų, todėl dažniausiai poveikis aplinkai ir klimato kaitai nevertinamas arba vertinamas atsainiai. Nutarimo projektu siekiama sudaryti sąlygas teisės aktų projektų rengėjams efektyviau ir objektyviau atlikti poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimą.

Lietuvos Respublika su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis siekia Europos žaliojo kurso tikslų iki 2050 m. tapti pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu, atsieti ekonomikos augimą nuo išteklių naudojimo, iki 2030 m. grynąjį išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį sumažinti bent 55 proc., palyginti su 1990 m.³, siekia nulinės taršos vizijos iki 2050 metų – oro, vandens ir dirvožemio taršą sumažinti iki lygio, kuris nebelaikomas kenksmingu sveikatai

¹Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo Nr. XI-2220 15 straipsnio pakeitimo įstatymas <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/91a3575080f411ed8df094f359a60216>

²Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. 63 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7022c1e0b6a111ee9269b566387cfeeb?jfwid=32wf8qgf>

³ 2021 m. birželio 30 d. Reglamentas (ES) 2021/1119 (Klimato teisės aktas).

ir natūralioms ekosistemoms ir kuriuo neviršijami mūsų planetos pajėgumai su ja kovoti, taip sukuriant aplinką be toksinių medžiagų. Todėl iki 2030 metų siekiama 55 proc. (palyginti su 2005 m. lygiu) sumažinti priešlaikinių mirčių dėl oro taršos skaičių⁴, gerokai sumažinti ES žaliavų naudojimo rodiklį⁵, bendrą susidarančių atliekų kiekį⁶ ir kt.

Igyvendinant minėtus siekius, kiekvienoje valstybėje narėje reikia imtis įvairių priemonių, kad išmetamas ŠESD, aplinkos oro ir kitų teršalų, atliekų kiekis atitinkamuose sektoriuose (energetika, transportas, žemės ūkis, pramonė, atliekos ir kt.) būtų pakankamai sumažintas, ekonomikos žiediškas – padidintas.

Lietuvos įsipareigojimai ES nustatytiems tikslams pasiekti suplanuoti 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane⁷, Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane 2021–2030 metams⁸ (toliau – NEKSVP), Nacionaliniame oro taršos mažinimo plane⁹, Valstybiniame atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plane¹⁰ ir kituose planavimo dokumentuose.

Vienas iš būtinų priimti sprendimų Lietuvoje – tinkamos teisėkūros poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimo sistemos sukūrimas, nes teisėkūros iniciatyvų vertinimas pagal ŠESD ir kitus pamatuojamus aplinkosaugos rodiklius labai epizodiškas ir nestandartizuotas, nėra vieningos sistemos, kuria galėtų remtis skirtingos sprendimus priimančios institucijos; pastebima žalinga sprendimų priėmimo praktika, kai vieni sprendimai skatina siekti kuo mažesnio neigiamo poveikio aplinkai ir faktiškai leidžia sumažinti ŠESD išmetimus, išvengti neigiamo poveikio aplinkai, kiti – neigiamą poveikį aplinkai didina. Tokia praktika turi būti iš esmės keičiama, nes ji prieštarauja darnaus vystymosi principui ir tikslams, tvarios valstybės idėjai.

Projekte būtų nustatytas išsamus teisinis poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimo reglamentavimas Nutarimo 9.7 papunktyje išvardytose srityse – klimato kaitos švelninimas, prisitaikymas prie klimato kaitos, aplinkos oro ir vandenių būklė, gamtos išteklių, kraštovaizdis ir biologinė įvairovė, teritorijų naudojimas, išteklių naudojimo efektyvumas. Projekte pateikiamos kokybinio ir kiekybinio vertinimo gairės, numatoma, kada kokybinis ar kiekybinis vertinimas privalomas, Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – Agentūra) ir kitos Aplinkos ministerijai pavaldžios įstaigos įpareigojamos pagal kompetenciją parengti kiekybinės aplinkos būklės ir klimato kaitos rodiklių galimo pokyčio analizės metodines rekomendacijas ir skaičiuokles skirtingose aplinkosaugos srityse.

Projekto priede įtvirtinami konkretūs aplinkos būklės ir klimato kaitos rodikliai, jų ribinės reikšmės, kurias viršijus būtų nustatomas reikšmingas neigiamas poveikis, teisės akto rengėjui rekomenduojant teisėkūros iniciatyvos atsisakyti ar patikslinti jos turinį, arba su teisėkūros pasiūlymu pateikti siūlymus dėl esamo teisinio reguliavimo tobulinimo ir (ar) kitų priemonių, kuriomis taikant švelninimo seką, būtų išvengta dėl teisėkūros iniciatyvos atsirasiančio reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir klimato kaitai, poveikis būtų sumažintas arba kompensuotas. Rodikliai ir jų ribinės reikšmės nustatomos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos oro kokybės srityse, kiti rodikliai ir jų ribinės reikšmės bus nustatyti Agentūrai ir kitoms Aplinkos ministerijai pavaldžioms įstaigoms iki 2024 m. pabaigos patvirtinus metodines rekomendacijas ir skaičiuokles atitinkamose aplinkosaugos srityse.

Aplinkos būklės ir klimato kaitos rodiklių ribinės reikšmės nustatytos atsižvelgus į strateginius valstybės tikslus ir kitas aplinkybes. Klimato kaitos švelninimo atveju siūloma ribinė reikšmė – 0 tūkst. CO₂ ekv. per metus, kadangi pagal NEKSVP prognozes su esamomis klimato kaitos valdymo priemonėmis 2021–2030 m. laikotarpiu susidarys 9,637 mln. t CO₂ ekv. metinių ŠESD kvotų trūkumas, su papildomomis priemonėmis – 7, 194 mln. t CO₂ ekv. metinių ŠESD kvotų trūkumas.

⁴ Nulinės taršos veiksmų planas, [COM\(2021\) 400 final](#).

⁵ 8-osios aplinkos veiksmų programos 3 straipsnio s punktas, [COM\(2022\) 357 final](#).

⁶ Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, [COM\(2020\) 98 final](#), ir Nulinės taršos veiksmų planas, [COM\(2021\) 400 final](#).

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

⁸ Pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. pasitarimo sprendimu (protokolo Nr. 52, 2 klausimas).

⁹ Vyriausybės 2019 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 371 „Dėl Nacionalinio oro taršos mažinimo plano patvirtinimo“.

¹⁰ Vyriausybės 2022 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 573 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ pakeitimo“.

Jei Lietuva nepasiektų jai nustatytų ŠESD mažinimo tikslų, metinius ŠESD kvotos vienetus turėtume įsigyti iš kitų ES valstybių narių ir tai valstybės biudžetui galėtų kainuoti vidutiniškai iki 400 mln. eurų (1 metinės ŠESD kvotos vienetas – 80 eurų (analogiškai apyvartinių taršos leidimų kainai) per 2021–2030 m. laikotarpį. Aplinkos ministerijos vertinimu, bet koks teisėkūros iniciatyva galimai sukuriamas ŠESD padidėjimas turėtų būti laikomas reikšmingu. Aplinkos oro kokybės atveju rodiklių ribinės reikšmės nustatytos remiantis Agentūros kasmet vykdomos nacionalinės į aplinkos orą išmetamų teršalų apskaitos 2021 metų (vėliausių) duomenimis. Sieros dioksido (SO₂) ir kietųjų dalelių KD_{2,5} ribinė reikšmė yra 1 proc. metinio išmesto kiekio. Azoto oksidų (NO_x), nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ) ir amoniako (NH₃) ribinės reikšmės yra 0,025 proc. metinio išmesto kiekio, įvertinus, kad šių teršalų išmetami kiekiai nuo 2005 m. sumažinti nepakankamai, neįvykdant JT tolimųjų oro teršalų pernašų konvencijos Geteborgo protokole ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2016/2248 Lietuvai nustatytų taršos mažinimo įsipareigojimų, dėl ko 2023 m. prieš Lietuvą pradėta ES teisės pažeidimo procedūra.

Projekte numatomas konsultavimo dėl teisėkūros poveikio aplinkai ir klimato kaitai mechanizmas. Vadovaujantis Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos 2020 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIV-72, 169.2 punktu ir siekiant sudaryti sąlygas teisės aktų projektų rengėjams tinkamai atlikti poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimą, 2022 m. birželio 1 d. Agentūroje įsteigtas Aplinkos būklės analitikos centras (toliau – Centras). Į Centrą perkelti Agentūros Šiltnamio efektą sukeliančių dujų vertinimo skyrius, Aplinkos oro kokybės vertinimo skyrius, Hidrografinio tinklo skyrius, Jūros aplinkos vertinimo skyrius, Vandenių būklės vertinimo skyrius ir įsteigtas naujas – Bendrųjų analitinių kompetencijų skyrius. Nutarimu Aplinkos ministerija paskirta atsakinga už konsultavimą dėl poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimo, Agentūra – dėl aplinkos rodiklių pokyčio analizės taikymo. Siekiant, kad Nutarime planuojami pokyčiai vyktų efektyviai, Agentūra metodiškai vadovaus poveikio aplinkai ir klimato kaitai kiekybinio vertinimo procesui užtikrindama „vieno langelio“ principą, stebės aplinkos rodiklių pokyčio analizės vykdymą, rinks informaciją iš aplinkos rodiklių pokyčio analizės metodinių įrankių naudotojų, reguliariai atnaujins ir tobulins šiuos įrankius ir kitą metodinę medžiagą. Agentūros tinklalapyje galima susipažinti su pavyzdine transporto sektoriaus poveikio klimato kaitai skaičiuokle¹¹. Iki šio Projekto patvirtinimo ir Nutarimo įsigaliojimo Agentūra organizuos sektorines diskusijas, kuriose teisės aktų projektų rengėjus supažindins su metodinių rekomendacijų ir skaičiuoklių taikymu klimato kaitos švelninimo ir oro kokybės srityse.

Projektu neperkeliamos ir neįgyvendinamos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos.

Projektas nenotifikuotinas Europos Komisijai pagal Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, Nutarimo projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas atliekamas.

Projektui įtraukti į teisės sistemą kitų teisės aktų priimti nereikės.

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Projekte nėra naujų sąvokų.

Projektas neprieštaruja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – LRV programa). LRV programos 169.2 punkte numatyta: „Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – Agentūra) taps nepriklausomu planuojamos ir įgyvendinamos aplinkosaugos politikos poveikio vertinimo kompetencijų centru. Iki 2023 m. įgalinsime aplinkosaugos duomenimis grįstus sprendimus remdamiesi Agentūros sukurta politikos poveikio vertinimo sistema pagal išmetamus ŠESD kiekius

¹¹ Agentūros tinklalapis: <https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/teisekuros-poveikio-vertinimas/>

ir kitus pamatuojamus aplinkosaugos rodiklius. Šis vertinimas bus privalomas visiems naujiems ar keičiamiems teisės aktams ir investicinėms politikos priemonėms. Be to, bus reguliariai vertinamas ir viešinamas aplinkosaugos strategijų ir atskirų politikos priemonių veiksmingumas, ieškoma galimybių didinti jų veiksmingumą“. Iki 2023 m. gruodžio 23 d. galiojusioje Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155, redakcijoje buvo numatyta „pakeisti teisinį reglamentavimą – sukurti bendrą politikos (teisėkūros ir investicinių) priemonių vertinimo pagal pamatuojamus aplinkosaugos rodiklius ir integravimo į sprendimų priėmimą sistemą, siekiant įgyvendinti žaliajo kurso tikslus“ (6.6.2 papunktis).

Įsakymo projekte nereglamentuojamas asmens duomenų naudojimas.

Projektu neperkeliamos ir neįgyvendinamos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos.

Projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS). Prašome pastabas ir pasiūlymus pateikti per 10 darbo dienų nuo Projekto paskelbimo TAIS. Negavę pastabų per nurodytą terminą, laikysime, kad pastabų Projektui neturite.

Nutarimo projektą parengė Darna vystymosi ir strateginių pokyčių grupės vadovas Aurimas Saladžius (mob. 8 696 59 321, el. p. aurimas.saladzius@am.lt).

PRIDEDAMA:

1. Įsakymo projektas, 8 lapai.
2. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma, 2 lapai.

Aplinkos viceministrė

Raminta Radavičienė